

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

‘De kracht van mensen is het gebed.

Bidden is ademen uit God.

Bidden betekent:

Je toevertrouwen aan God’.

(Dietrich Bonhoeffer *Werke* 10:544)

Het is 1929 wanneer Dietrich Bonhoeffer deze bijzonder mooie en wijze woorden opschreef. Hij is dan slechts 22 jaar. Midden in een donkere tijd, waar het hele leven overschaduwd werd door de opkomst van het nationaal-socialisme – die brute stemmen van ‘eigen volk eerst’, waren er ook mensen als Bonhoeffer: mensen die God zochten in het gebed en het goede deden. Bonhoeffer wist het als geen ander: het gebed is de slagader voor een levend geloof. Heel zijn leven is dat diepe besef bij hem gebleven. Hij bleef God danken en wist zich met de Heer verbonden, juist ook in zijn gevangenisperiode. Zijn diepste angsten, zijn hoop en zijn vragen: hij legde alles bij God neer.

Maar wat kunnen wij het daar moeilijk mee hebben. Het valt echt niet mee om in deze jachtige en onrustige tijden ruimte te maken voor gebed en stille tijd. Met onze overvolle agenda’s rennen we soms de dag door. Er zijn van die dagen waarbij het werkelijk een gevecht is om alles te doen wat die dag gedaan moet worden. Wat ben je dan blij als het avond wordt en de dag eindelijk voorbij is. Tegelijk ervaren steeds meer mensen een verlangen naar rust, naar een leven dat gegrond is vanuit een doorleefde spiritualiteit, een leven vanuit verbondenheid met zichzelf, met God en de ander.

Op deze avond, nu wij biddag vieren met elkaar, staan we stil bij de plaats van het gebed in ons leven. Hoe kijk je daarnaar? Is bidden belangrijk voor je, omdat je er houvast in vindt? Of ervaar je op sommige dagen ook dat je wel bidden wilt, maar dat het je niet goed lukt. Dat je de woorden niet vindt? We hoeven ons niet te schamen voor de verlegenheid die we van tijd tot tijd kunnen voelen als het om bidden gaat. Want ook Paulus wist: ‘De Geest helpt mij in mijn zwakheid; wij weten immers niet wat wij in ons gebed tegen God moeten zeggen’ (Rom 8:26).

Bij de leerlingen van Jezus zien we iets vergelijkbaars gebeuren. De leerlingen wisten natuurlijk wel wat bidden was. Ze waren allemaal opgegroeid in de Joodse traditie, waarin het bidden een belangrijke plaats innam. Ze hadden het van hun ouders geleerd en het hoorde bij het dagelijkse leven. Maar de manier waarop Jezus God zocht in het gebed, zo vol overgave, zo authentiek en oprecht: op die manier hadden ze het niet geleerd. En dat roept een verlangen bij hen op. Daarom vragen ze Jezus:

Heer, leer ons bidden, zoals ook Johannes het zijn leerlingen geleerd heeft (Lc 11:1).

Johannes de dooper, die in de evangeliën steeds vooruitwijst naar Jezus, is blijkbaar net als Jezus een groot voorbeeld geweest als het om bidden gaat. Hoe het gebed klonk dat Johannes aan zijn kring van leerlingen meegaf weten we niet. Waar we wel over beschikken is het gebed dat Jezus aan zijn leerlingen heeft meegegeven.

Het gebed in Lucas 11 wijkt af van de langere en meer vertrouwde versie van het Onze Vader, die we in Mattheüs terugvinden. In de vroege handschriften van Lucas, zie je terug hoe men de beide versies trachtte te harmoniseren en dat merk je soms ook in de vertalingen. Maar de NBV21 heeft de korte en krachtige beden in Lucas 11 mooi behouden. Het gebed dat Jezus zijn leerlingen leert bestaat slechts uit 5 gebedsstrofen.

‘Abba’, ‘Vader’: zo begint het gebed van Jezus. Hieruit spreekt een vertrouwelijkheid, een diepe verbondenheid met God. Steeds spreekt Jezus God aan als vader. In Mattheüs 11:25 lezen we: ‘Ik dank u, Vader, heer van hemel en aarde’. En in Marcus 14, als Jezus in de tuin van Getsemané aan het bidden is: ‘Abba, Vader, voor u is alles mogelijk, neem deze beker van mij weg. Maar laat niet gebeuren wat ik wil, maar wat u wilt’ (Mc 14:36).

De overgave, de trouw waarmee Jezus gericht blijft tot de Vader: het is zo typerend voor Hem. Hier zien we dat het ware bidden altijd begint met God. Het gaat om de eerste plaats om de Heer, om zijn plan en zijn bedoeling. Dat perspectief is belangrijk. We zijn vaak zo vol van onze eigen zorgen, dat we vergeten om God te danken.

Maar als je je dag begint met het loven van Gods naam, wat begint je dag dan anders, wat voelt die dag dan anders. Ook hierbij kan Dietrich Bonhoeffer een inspiratiebron voor ons zijn. ‘*Der Morgen*’ is een wonderlijk mooie overdenking die Bonhoeffer in 1935 geschreven heeft, en waarin hij nadenkt over de nieuwe dag.

‘Elke nieuwe morgen’, zo schrijft hij, is een nieuw begin van ons leven. Elke dag is een voltooid geheel [...] De dag is lang genoeg om God te vinden of te verliezen, om het geloof te behouden of te vervallen in zonde en schande. Daarom schiep God dag en nacht, zodat we niet eindeloos zouden ronddolen, maar ’s morgens het doel van de avond voor ons zouden zien. Zoals de oude zon elke dag opnieuw opgaat, zo is de eeuwige barmhartigheid van God elke morgen nieuw’.

Dietrich Bonhoeffer is vandaag niet alleen een voorbeeld om zijn moed en zijn verzet, maar ook vanwege zijn grote en standvastige geloof. Bonhoeffer was een wijs mens. Hij had heel goed door dat zorgen, stemmingen, boze gedachten en cirkelredeneringen ons gedurende de dag kunnen blijven achtervolgen. Daarom is het zo belangrijk dat je ze bij God neerlegt, en dat je je dag begint en eindigt met gebed. Het is vaak het eerste wat Jezus doet: de stilte opzoeken om God te aanbidden (cf. Mc 1:35).

Daarom schrijft Bonhoeffer even verderop in deze overdenking ook: ‘De eerste ogenblikken van de nieuwe dag behoren niet toe aan onze eigen plannen en zorgen, noch aan de overijverigheid van het werk, maar aan Gods bevrijdende genade, Gods zegenende nabijheid [...] Voordat ons hart zich openstelt voor de wereld, wil God het openen; voordat het oor de ontelbare stemmen van de dag hoort, moet het in de vroege morgen de stem van de Schepper en Redder horen. God heeft de stilte van de eerste ochtend voor zichzelf bereid. Aan Hem behoort het toe’. Deze woorden van Bonhoeffer ademen een diepe levenswijsheid. Want het is waar. Je gaat echt anders door de dag heen, als je je dag begint met God. Je zult aandachtiger zijn en geduldiger. Zelfs het meest eenvoudige werk, zoals het poetsen van je huis, zal vlotter gaan.

De dank om het goede dat God geeft, dat moet voorop staan. Diezelfde dank en lofprijzing zie je terug in de eerste bede in Lucas 11. 'Laat Uw Naam geheiligd worden'. De beden beginnen met de Naam van God. En je moet de zin naar Joods gebruik uitspreken als een dankzegging, een lofprijzing. Denk aan Psalm 103: 'Zegen mijn ziel de grote naam des Heren', of aan het Joodse Kaddish dat zo dicht bij het gebed van Jezus ligt:

*Moge zijn grote naam verheven en geheiligd worden
in de wereld die hij geschapen heeft naar zijn wil.*

De Naam van God moet in deze wereld geprezen, gezongen en geloofd worden. Wij kunnen Gods naam natuurlijk niet heilig maken, want Gods Naam is al heilig. 'Heiligen' betekent hier 'eer aandoen'. Dat je God de plaats geeft die Hem toekomt, ook in je gebed. Daar gaat het over. Wat je ook bidt, begin met dankzegging.

Dat Gods heilige Naam niet losstaat van Gods barmhartigheid wordt nergens sprekender verteld dan in Exodus 3. Omdat God gezien heeft hoe de Israëlieten in het land Egypte, waar zij als slaven leven, onderdrukt en vernederd worden, daalt Hij af om te bevrijden en maakt Hij zijn Naam aan Israël bekend (Ex 3:7vv). De Naam van God is verbonden met een nieuwe wereldorde, een wereld waar mensen in de knel worden bevrijd en tirannen het nakijken hebben, waar mensen vrij mogen leven voor Gods aangezicht. Daarom gaat de tweede strofe ook over Gods toekomstende wereld. 'Laat uw koninkrijk komen': in deze korte, maar indringende bede, gaat het om niets anders dan dat – het uitzien naar Gods koninkrijk van recht en vrede. Daar mag je op hopen, daar mag je elke dag voor bidden.

Het tweede deel van het gebed bestaat uit de laatste drie beden. En nu wisselt het perspectief: vanaf nu gaat het om wij nodig hebben om van te leven zowel op lichamelijk als op geestelijk niveau:

*Geef ons dagelijks het brood dat wij nodig hebben,
vergeef ons onze schulden,
want ook wij vergeven iedereen die ons iets schuldig is,
en breng ons niet in beproeving.*

Lc 11:3-4

De laatste drie beden kun je zien als een trapje: ze beginnen met dagelijks brood, het voedsel dat we nodig hebben om van te leven. Maar daarna dalen ze af, naar het binnenste van onze ziel: daar waar onze geestelijke nood zich bevindt. Je mag vragen aan God om datgene wat je nodig hebt om van te leven. Het woordje dagelijks is hier van belang. Denk aan de Israëlieten in de woestijn en het manna dat God hun gaf. Het is veelzeggend hoe het boek Exodus dat beschrijft: de één verzamelde veel van het manna, de ander weinig. De verwondering is groot wanneer ze meten hoeveel iedereen heeft, en dan tot de conclusie komen dat ze allemaal evenveel hebben – genoeg om die dag van te leven. Maar wanneer ze besluiten om het dagelijkse manna te bewaren, verrot het voedsel en zit het vol met wormen (Ex 16:17-20).

Wat is dat toch met ons mensen: dat wij steeds weer denken dat we tekort hebben omdat een ander misschien meer heeft? Maar God geeft ons precies wat we nodig

hebben! Niet meer en niet minder. Echte levenswijsheid gaat niet over rijkdom. Het begin van alle wijsheid is, zoals Psalm 111 het zo sprekend zegt, ontzag voor God. Het besef dat alles dat groeit en bloeit afhankelijk is van de Heer, en dat de zegen over ons werk bij God vandaan komt. Je mag vragen aan God of Hij het voedsel zegenen wil, en je geven wil wat je nodig hebt. Maar niet meer dan dat. Echte rijkdom is een leven uit dankbaarheid om al het goede dat God geeft.

De vierde bede gaat om vergeving: 'vergeef ons onze schulden, want ook wij vergeven iedereen die ons iets schuldig is'. De vraag aan God of Hij weg wil nemen wat wij verkeerd deden, wordt hier afhankelijk gemaakt van de vraag of wij de ander al vergeven hebben. Ook in deze bede zien we de diepe wijsheid van Jezus. En het houdt ons een spiegel voor. Ga het eerst goed maken met je broeder of je zuster, voordat je aan God vraagt om je schulden weg te nemen. Vergeef elkaar en kom dan met een zuiver bij God.

De laatste bede is misschien nog wel het indringendst: 'En brengt ons niet in beproeving'. Die vraag aan God of hij je behoeden wil voor de gedachten en redeneringen die je kunnen bestoken, de verleidingen in dit leven die je afhouden van een leven met God. Verlos ons God, van alles dat ons afhoudt van U, van de verleiding om te denken dat we het zelf allemaal wel weten en dwars onze eigen gang gaan. Het gaat om het diepe besef dat wij Gods leiding nodig hebben, omdat we anders onszelf zullen verliezen. Bidt maar tot Hem, vraag Hem om kracht: bewaar mij voor de beproeving God, en als U in Uw wijsheid, mijn geloof wilt toetsen, houdt mij dan vast in Uw liefde, bevrijd mij dan van het kwade.

Wat een diepte zit er in deze vijf beden. Bidden is ademen uit God. Zoals alles dat groeit en bloeit haar kracht haalt uit de ene levensbron en naar Hem terugkeert, zo mogen ook wij mensen op God gericht zijn. Zoek de Heer elke dag, dank Hem om al het goede en vraag Hem wat je nodig hebt. En als je niet weet wat je bidden moet, bidt dan het gebed dat Jezus ons heeft geleerd:

*Vader, laat Uw Naam geheiligd worden
en laat uw koninkrijk komen.
Geef ons dagelijks het brood dat we nodig hebben.
Vergeef ons onze zonden,
want ook wij vergeven iedereen die ons iets schuldig is.
En breng ons niet in beproeving.
Amen.*